

תאריך: 25/08/2003

כבוד השופט יהושע גרוס, סגן נשיא – אב"ד
כבוד השופטת אסתר קובו
כבוד השופטת מיכל רובינשטיין

בפני:

1. מגדל בע"מ - חברה לבטוח
2. אבנר אגוד בע"מ - חברה לבטוח

בעניין:

המערעות

באמצעות באת-כוחן עו"ד גב' בלק.

נגד

1. עזבון יעקב יהודה ז"ל
2. יהודה נעמי
3. יהודה יוסף
4. יהודה חופית
5. יהודה ליגל
6. עזורי חיים

המשיבים

באמצעות בא-כוחם עו"ד פרוייליך.

פסק דין

העובדות

1. ערעור וערעור שכנגד על פסק-דינו של בית-משפט השלום בפ"ת (כב' השופט שנלר) בת.א. 1004/99 לפיו חוייבו המערעות, חברות ביטוח, לשלם למשיבים פיצויי נזיקין בסכום של 805,355 ₪.
2. המשיבים-מערעים שכנגד הינם אלמנתו וארבעת ילדיו של המנוח יהודה יעקב ז"ל (להלן – "המנוח") אשר נהרג בתאונת דרכים ביום 23.1.98.
המנוח עבד כנהג משאית בהובלת פירות וירקות. המחלוקת העיקרית, שעליה נשענים גם הערעורים שבפנינו, נוסבה לגבי תביעת המשיבים לכלול בחישוב הכנסותיו גם הכנסות שלא הצהיר עליהן בחייו. המשיבים טענו לארבע סוגי הכנסות: תוספת שווי פירות וירקות שקיבל המנוח ממעבידו בנוסף לשכרו; שווי הוצאות החזקת המשאית ששימשה את המשיבים גם למרכיהם הפרטיים; הכנסות נוספות בהובלות של העברת דירות; הכנסות מעבודה בשעות הערב והלילה במועדון קלפים. נקודות נוספות במחלוקת שנותרו להכרעה בערעור מתייחסות לעבודת האלמנה, סכום הפיצוי בגין אובדן שירותי המנוח ושאלת ההפחתה של דמי המחיה שהיו עשויים להשתלם לילדי המנוח ע"י המל"ל.

פסק-הדין של בית-משפט השלום

3. השופט המלומד הגיע לכלל מסקנה, לאחר בחינת כל חומר העדויות והראיות שהובא בפניו, כי יש להכיר בהכנסות חודשיות נוספות בסך של 600 ₪ כשווי הטבת הפירות והירקות ובסך נוסף של 3,000 ₪ בגין עבודות הובלה נוספות. מאידך נדחו התביעות המתייחסות לשווי הוצאות החזקת המשאית ולהכנסות מעבודה במועדון קלפים.

לגבי עבודת האלמנה נקבע כי על פי הראיות היא תחזור לעבודתה עם הגעת הבן הצעיר לגן, ביום 1.5.00, ושכרה חושב לפי תלושי השכר שהוצגו. לענין אובדן שירותי המנוח טענו המערערות לפצוי בשיעור של 55,000 ₪ והמשיבים לסך של 211,000 ₪. בית-המשפט העמיד את הפצוי בפריט זה על סך גלובלי של 100,000 ₪ בהתחשב מצד אחד בעדויות על שעות עבודתו של המנוח ומצד שני בפעילותו בביצוע קניות, טיפול בכספים וכדומה. לגבי ניכויי המל"ל נקבע כי אין להפחית דמי מחיה שהיו עשויים להשתלם לילדים, שכן מדובר בהשערה גרידא. הערעור

4. המערערות טוענות בראש ובראשונה כי לגבי "הכנסות שחורות" נדרש נטל ראייתי כבד יותר, ונטל זה לא הורם במקרה זה. הערכאה הדיונית התבססה, בין היתר, על רמת החיים הגבוהה של המשפחה, אלא שרמת חיים זו נבעה במידה לא מעטה מהלוואות מהמעביד וממשיכות יתר בחשבון הבנק. מדובר בעדויות שדיברו בהשערות גרידא ובאומדנה והערכה בלבד. כך לגבי ההכנסה הנוספת מהובלות וכך לגבי שווי ההטבה בגין ירקות ופירות. המשיבים טוענים בערעורם שכנגד כי היה מקום להכיר בהכנסות הנוספות שבית-המשפט לא הכיר בהן, קרי ההכנסות לגבי שווי הוצאות החזקת המשאית וההכנסות מעבודה במועדון הקלפים. טענתן הנוספת של המערערות מתמקדת בסכום שנפסק בגין אובדן שירותי המנוח. לטענתן גירסת המשיבים לגבי עזרת המנוח במשק הבית אינה מתיישבת עם הגירסה לפיה עבד המנוח מארבע לפנות בוקר ועד לשעות הקטנות של הלילה בשלוש עבודות שונות. לעומתן טוענים המשיבים כי הסכום שנפסק נמוך יתר על המידה ומפנים לפסיקה שבה הוענקו פיצויים בפריט זה בסכומים נדיבים יותר.

לבסוף מלינות המערערות על אי הפחתת דמי המחיה להם זכאים ילדי המנוח מהביטוח הלאומי. לטנתן אין מדובר בספקולציה אלא בוודאות קרובה כי הסכומים הללו ישולמו. בענין זה ביקשו המערערות להגיש כראיה נוספת בערעור תעודת עובד ציבור של המל"ל לפיה מקבלים הילדים עתה דמי מחיה חודשיים מהמל"ל. המשיבים קובלים עוד בערעור שכנגד על הלקיחה בחשבון של הכנסת האלמנה, כאשר היא לא עבדה כלל עובר למות המנוח.

דיון

5. לאחר בחינת פסק-הדין נשוא הערעור וטיעוניהם המקיפים של הצדדים, לרבות ההשלמות לטיעונים, המסקנה היא כי יש לדחות את כל הטענות ההדדיות של שני הצדדים, למעט ענין אחד והוא הפחתת דמי המחיה של הילדים מהמל"ל.

6. לענין ההכנסות לשכרו של המנוח, אכן נקבע פעמים הרבה כי כאשר מדובר בטענה לגבי הכנסות בלתי מוצהרות, יש לבחון את הראיות במשנה זהירות (השוה ע"א 5794/94 אררט חברה לביטוח בע"מ נ' בן שבת פ"ד נא(3) 498, 489; ע"א 200/63 צוף נ' אושפיז פ"ד זי 2400, 2405/6). השופט קמא היה ער להלכה זו ומשום כך בחן כיאות את כל חומר הראיות והעדויות שהובא בפניו ואין מקום להתערב בממצאיו העובדתיים ובמסקנת המשפטית בענין זה, לא לגבי ההכנסות בהן הכיר ולא לגבי ההכנסות הנוספות שלגביהן נדחתה תביעת המשיבים. בסוגיה זו אמורים הדברים במקרה שבו אין מקום לדחיית הממצאים העובדתיים כפי שנקבעו בפסק-הדין, הממצאים שנקבעו בפסק תומכים במסקנה המשפטית ואין לגלות בפסק כל טעות שבחוק. במקרה מעין זה אל לנו להיכנס לפני ולפנים של כל המחלוקת העובדתית והמשפטית ולבחון אותה מבראשית, ואין אנו נדרשים להציג פסק-דין משלנו, העונה על מכלול השאלות שהתעוררו, לצד פסק-דינה של הדרגה הראשונה, אלא עלינו רק להיווכח כי מה שהחליטה הדרגה הראשונה עומד במבחן הראיות, המשתמע מהן ומהדין (ע"א 323/89 קוהרי נ' מ"י פ"ד מה(2) 168, 142; א. גורן "סוגיות בסדר דין אזרחי מהדורה חמישית מעודכנת תשנ"ט, עמ' 510).

הוא הדין גם בכל הנוגע לטענת המשיבים ביחס להתחשבות בהכנסת האלמנה. אף כאן התבסס השופט הנכבד על הראיות שהובאו בפניו ואין למצוא כל פגם או כל שגגה בקביעתו ובמסקנתו. לגבי הפיצוי בגין אובדן שירותי המנוח, מצויה פסיקה בה נפסקו פיצויים בשיעורים נמוכים יותר וכזו שבה נקבעו פיצויים בשיעור גבוה יותר. בסופו של דבר יש לבחון כל מקרה על פי נסיבותיו. השופט ערך כאן איזון נאות בין תנאי העבודה של המנוח לבין הסיוע שלו למשק הבית והגיע עקב כך לסכום ראוי ההולם את הנסיבות. משום כך אין להתערב בהחלטתו גם בפריט זה.

7. כל שנותר הוא סוגיית הפחתת דמי המחיה להם זכאים ילדי המנוח מהמל"ל. יש מקום להתיר את הגשת הראיה הנוספת שהמערערות ביקשו להציגה ולפיה מקבלים הילדים את דמי המחיה בפועל. מדובר בתשלומים שהוחל לתיתם לאחר מתן פסק-הדין נשוא הערעור. למעשה גם המשיבים בהשלמת טיעונם מתייחסים לאפשרות של השארת שאלה זו פתוחה והקפאת הסך של 65,000 ₪ שבו מדובר עד שיוכח כי המל"ל פנה אל המערערות בדרישה לתשלום הסכומים הללו. ואולם שאלת הניכוי אינה קשורה כלל לשאלה אם המל"ל יגיש תביעת שיבוב כנגד המערערות אם לאו ומאחר ודמי המחיה משולמים יש לנכותם למניעת כפל פצוי. זאת ועוד, גם ללא הראיה הנוספת הזו היה מקום לקבלת הערעור בנקודה זו, שכן לא היה מדובר בהשערה בעלמא באשר הילדים היו זכאים לקבלת דמי המחיה בהגיעם לגיל 14 ובתנאי שילמדו בתיכון. שני הילדים הגדולים היו בגילאים 12 ו-13 בעת הדיון והם לומדים בבתי-ספר כך שמדובר היה בוודאות קרובה ביותר שהסכומים הללו ישולמו, ולפיכך היה מקום להפחיתם.

8. לסיכום יש לומר כי יפה לכאן ההלכה הפסוקה לפיה "אין בית-משפט שלערעור מתערב בהערכת הנזק של הערכאה הראשונה ולא ימיר את הערכה של הדרגה הראשונה בהערכתו שלו, אלא אם סכום הפיצויים שנפסק הוא בלתי סביר, או משנתגלתה טעות בולטת בשיקולי בית-המשפט" (ע"א 2904/92 עיריית ת"א נ' עזבון לטרהויז פ"ד נ(1) 754; ע"א 2245/91 ברנשטיין נ' עטיה פ"ד מט(3) 709, 724; ע"א 778/83 סעידי נ' פור פ"ד מ(4) 628). ("אף במקרים בהם נראה לבית משפט שלערעור כי בפריט זה או אחר הוא היה קוצב סכום שונה במעט מזה שנפסק, עדיין לא יתערב, כאשר אין לגלות פגם בולט בשיקוליה של הערכאה הראשונה" (ע"א 18/81 קלייר נ' גולדנברג פ"ד לז(4) 656).

כאמור, מצאנו בפסק-הדין נשוא הערעור פגם אחד הראוי לתיקון וכך אנו עושים.
סוף דבר

9. לאור האמור הערעור שכנגד נדחה ואילו הערעור העיקרי מתקבל באורח חלקי לגבי נקודה אחת בלבד, קרי הפחתת דמי המחיה שזכאים ילדי המנוח לקבל מהמל"ל. אין חולק כי מדובר בסכום של 65,263 ₪. לפיכך הסכום הכולל של הניכויים בגין גימלאות המל"ל צריך להיות 637,928 ₪ ליום מתן פסק-הדין של בית-משפט השלום (במקום 572,665 ₪). לאור זאת סכום הפיצויים ליום מתן הפסק יעמוד על סך של 740,092 ₪ (במקום 805,355 ₪). בהתחשב בכך יופחת גם סכום שכ"ט עו"ד באופן יחסי ויהיה בשיעור של 96,212 ₪ + מע"מ (במקום 104,696 ₪).

אין צו להוצאות בערעור.

ניתן היום 25.8.03 בהעדר הצדדים

המזכירות תשלח העתק פסק הדין לבאי כוח הצדדים.